

DR. SZÁNTÓ IMRE

NEMZETKÖZI KATONAI ALMANACH

(Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1969. 329 o.)

„Az a bizalmatlanság, amely ezelőtt minden hatalom hadseregét misztikus titoktartással vette körül, többé nem létezik... a hadügyekben manapság kialakult a nyilvánosság” — írta Engels 1855-ben „Európa hadseregei” c. munkájában.¹ Engels a Putnam’s Monthly

1855 augusztusi, szeptemberi és decemberi (XXXII. XXXIII. XXXIV.) számaiban folytatásokban megjelent „Európa hadseregei”-ben a korabeli fegyveres erők marxista hadtudományi ismertetését és elemzését, „a tények helyes értékelését” hajtotta végre.

A szocialista hadtudomány különböző ágainak hazai és külföldi művelői a szükséges katonai titoktartás mellett mindig szem előtt tartották a hadtudomány klasszikusának ezt a megállapítását. A szocialista hadtudomány magyar kutatói munkájuk eredményeit rendszeresen a nagy nyilvánosság elé tárták. E nemes hagyománynak megfelelően Szántó Imre és munkaközössége is a nyilvánosságnak szánják a katonai kérdésekkel foglalkozó színvonalas gyűjteményes művüket.

„A könyvet — írják az előszóban a szerzők — a magyar újságolvasók népes táborának ajánljuk. Tartalmilag és szerkezetileg úgy állítottuk össze, hogy az elmúlt két évtized hadtudományi kutatásainak eredményeit is megismerhessék. De a könyvben foglaltakat a katonai szakemberek is felhasználhatják meglévő ismereteik bővítésére és felfrissítésére. Mindamellett a fő célunk az volt, hogy megkönnyítsük a napi politikai és katonapolitikai hírek megértését, mindenekelőtt a katonapolitikai események értelmezését.”²

A mű elolvasása mindenkit meggyőző-

¹ Marx—Engels Művei, 11. köt. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1966. 403—405. o.

² Dr. Szántó Imre: Nemzetközi katonai almanach. Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1969. 11. o.

het arról, hogy a szerzők nem túloznak, mert — a korlátozott terjedelem dacára — a fenti célkitűzéseknek eleget tettek. Az olvasók nagy tábora hasznos és régóta nélkülözött kézikönyvet kapott. Segítségével könnyebben el tudnak igazodni a világon nap mint nap felvetődő bonyolult katonai problémákban és a szerteágazó katonapolitikai eseményekben.

E gyűjteményes munka nagyon hasznos szolgálatot tesz szocialista honvédelmi nevelésünk ügyének is.

Szántó Imre és munkaközössége a kiadvány szerkezeti felépítésével is elősegítik a jól kiválasztott katonai kérdések, a tartalom megértését. A munka első részének hat fejezetében a szerzők a korszerű hadtudományi elveket ismertetik. Kitérően megoldják a fontos hadtudományi tételek és kérdések összefoglalását.

Az első fejezetben a hadtudomány fejlődésének főbb állomásait mutatják be az ókortól napjainkig. A korszerű szocialista és burzsoá hadtudományról és ágazatairól sikerült kiemelkedő szintézist alkotniuk. Ismertetik a szocialista hadtudomány tagolását. Ennek ágai: hadtudomány általános elmélete, a hadművészet elmélete, a hadtörténelem, a katonai kiképzés és nevelés elmélete, a katonai rendszer elmélet, a katonai vezetés elmélete, a katonaföldrajz, a haditechnikai tudományok és a hadigazdaságtan. E jól sikerült fejezetben a szerzőknek az arányok jobb elosztásával talán lehetőségük adódott volna arra, hogy még gazdagabban vázolják fel a hadtudomány fejlődésének állomásait. Különösen a XVI—XVII. század sok esetben idézett híres katonai teoretikusai tételeinek ismertetése tette volna teljesebbé ezt a részt. Például Niccolo Machiavelli Hadművészet című művének értékelése: Montecuccoli nézeteinek bemutatása, aki megpróbálta kidolgozni „a hadtudomány fő szabályait”; Feuquieres pedig az elsők között tett kísérletet a hadművészet egész rendszerének kifejtésére; Paul Hoste 1697-ben A hadiflották művészete címmel írt könyvének ismertetése.

Úgy vélem, hogy teljesebb kép alakult volna ki az olvasókban ha a szerzők ismertetik a jeles magyar katonai ideológusok — Zrínyi Miklós, Stromfeld Aurél és mások — hadtudományi né-

zeteit; ha nagyobb részletességgel foglalkoznak a szocialista hadtudomány megalapítójának, Engelsnek a műveivel. Engels a hadtudomány minden területére kiterjedő ma is érvényes iránymutató tételeket alkotott. Ezeknek nem kis része ismeretlen a széles közvélemény előtt.

Az első rész második fejezete foglalkozik a katonapolitika és a katonai doktrína fogalmával. A szerzői kollektíva összefoglalása visszatükrözi azokat a vitákat, amelyek a katonapolitika és katonai doktrína fogalmának és egymáshoz való viszonyuknak meghatározása körül folyt a külföldi és hazai szocialista hadtudományi kutatók körében. E mellett azonban a politika és a hadügy e bonyolult problémakörének vizsgálatakor saját álláspontjukat is megfogalmazták.

Erdemes meghatározásaikat idézni:

„A katonapolitika az országok és pártok egységes politikájának a hadügyre (honvédelemre) vonatkozó része.”³

„A katonai doktrína egy állam vagy koalíció tudományosan megalapozott hivatalos nézeteinek összessége, amelyek egy esetleges háború társadalmi, politikai és katonai jellegére, az ország és a fegyveres erők építésére, a várható fegyveres küzdelem módjaira és formáira vonatkozik.”⁴

A szerzők a továbbiakban felvázolták a szocialista katonai doktrína jellemzőit, valamint az Amerikai Egyesült Államok, Franciaország és az NSZK katonai doktrínáit.

Az egyik legterjedelmesebb fejezet a harmadik, amelyben a szerzők a fontosabb hadászati, hadműveleti és harcászati alapfogalmakat lexikális formában foglalják össze. Ismertetik a marxizmus—leninizmus álláspontját a háború és a fegyveres küzdelem törvényeiről és korunk háborúinak típusairól. Részletesen elemzik az esetleges rakéta-atom világháború jellemzőit. A második világháború óta lezajlott és ma is folyó különféle típusú háborúk ismérveit és törvényeit bár bemutatják, de érdemes lett volna egy kicsit bővebben vizsgálni. Az emberek nap mint nap szembe találják magukat e háborúkkal és sajnos nem minden esetben kapnak szakszerű katonai magyarázatot. A szerzők világosan határozzák meg a nagyon fontos és sokszor használt hadtudományi alap-

³ Uo. 50. o.

⁴ Uo. 51. o.

fogalmakat. Példának megemlítek néhányat: a hadművelet, a front, a hadászati csoportosítás, az ütközet, a csapatok fajtái és a harcrend leglényegesebb vonásait.

Az olvasó a negyedik fejezetben kitűnő áttekintést kap a korszerű fegyverzetről és harci technikai eszközökről. Megismerheti az atomfegyvereket, robbantási módjaikat és hatásukat. A vegyi- és biológiai fegyvereket, a rakéta fegyvereket, a korszerű repülőgépeket, a hadihajókat, a harckocsikat, a páncélozott csapatszállító járműveket, a tüzérségi lövegeket és gyalogsági fegyverek jellemzőit.

A szerzők az ötödik fejezetben a hadszínterek problémáját vizsgálják behatóan. Érdekes az a rész, ahol az imperialista hatalmak Európa hadszínterével kapcsolatos elgondolásait elemzik. A hatodik fejezetben a hadigazdaság kérdéseit tárgyalják. A hadipotenciál fogalmáról és alkotó elemeiről a szerzők az alábbi meghatározást adják:

„A hadipotenciál egy állam vagy koalíció békében kialakított, rejtett és feltételezett maximális képessége arra, hogy területét, társadalmi rendszerét és népét megvédje az agresszonnal szemben.

A hadipotenciál elemei:

- erkölcsi-politikai potenciál,
- gazdasági-hadigazdasági potenciál,
- tudományos-technikai potenciál,
- katonai potenciál.⁵

A könyv első részét a felhasznált fontosabb forrásmunkák jegyzéke zárja. Ide kívánczok az a megjegyzés, hogy a szerzők részletesebb bibliográfia összeállításával erősíthették volna az almanach kézikönyv jellegét. Az ilyen bibliográfia segítségével egy-egy téma iránt alaposabban érdeklődő olvasó ugyanis hasznos útmutatást kaphatott volna, akár valamelyik katonai teoretikus eredeti műveihez, akár a hadtudomány valamely ágát részletesen tárgyaló munkához.

Szántó Imre és munkaközössége gyűjteményes művükben a második résznek — a kapitalista államok haderőinek vizsgálatának és bemutatásának — nagyobb terjedelmet szenteltek. Három fejezetben több mint kétszáz oldalon ismertetik az imperialista katonai tömböket, a vezető tőkés hatalmak katonai

szövetségeseit és a katonai blokkokon kívül álló országok katonai adatait.

Az első fejezet az Amerikai Egyesült Államok szolgálatában álló imperialista katonai tömböket mutatja be. Az olvasó számos vázlat segítségével részletesen megismerheti a NATO, a CENTO, a SEATO és az OAS létrehozásainak körülményeit, szervezeti felépítésüket, történetüket, a tagállamokat, a gazdasági potenciáljukat, a katonai vezető szerveket és a fegyveres erőket. A szerzők kitűnő szerkezeti felépítésben és gazdag anyaggal ismertetik az imperialista katonai tömbökben részt vevő tagállamok általános adatait és katonapolitikájukat, a katonai vonatkozású gazdasági adataikat és a katonai potenciáljukat, nem utolsósorban a fegyveres erők felépítését és legfontosabb jellemzőit.

Az imperialista hatalmak katonai szövetségeseivel, az USA által létrehozott kétoldalú katonai egyezményekkel a második fejezet foglalkozik. Ezek bemutatása a már az előzőleg jól bevált formában történik. A szerzők ismertetik az amerikai—dél-koreai, az amerikai—tajvani szerződéseket és a részt vevő államok katonapolitikáját, a legfontosabb általános és katonai adatait.

Az utolsó fejezetben, a katonai szövetségen kívül álló kapitalista országok katonai jellemzőit mutatják be az olvasónak. Az áttekinthetőséget segítik elő a szerzők, amikor kontinensenként — Európa, Közel-Kelet, Afrika, Ázsia — tagolva mutatják be a katonai szövetségeken kívül álló államok adatait. Úgy gondolom, hogy a jól sikerült tagolás pozitívumait tovább erősítik, ha a szerzők a nem kapitalista fejlődés útján haladó országokat — EAK, Szíria, Algéria, Guinea, Burma, stb. — valamilyen formában külön csoportosítva ismertetik.

A szerzői kollektíva által színvonalasan megírt, gazdagon illusztrált és jól szerkesztett gyűjteményes mű komoly tudományos és nevelői funkciót tölt be, égető társadalmi és honvédelmi igényeket elégít ki. Kézikönyv jellegű munkájukat haszonnal forgathatja a katonai kérdések iránt érdeklődő széles olvasó tábor, de különösen az oktatók és propagandisták — a polgári életben és a fegyveres erőkből egyaránt.

A. T.

⁵ Uo. 97. o.